

OBLICZE (848) *sb n*

o jasne; -é (33), -e (11); -é MurzNT; -é : -e *OpecŻyw* (31:10), *OpecŻywList* (1:1) (*Cn e pochylone*).
sg *N* obliczé (78); -é (4), -e (1) (*też Mącz* (5)), -(e) (68); -é : -e *OpecŻyw* (4:1). ◇ *G* obliczã (257); -a (225), -(a) (32). ◇ *D* obliczu (15). ◇ *A* obliczé (313); -é (29), -e (10) (*też Mącz* (1)), -(e) (272); -é MurzNT -é : -e *OpecŻyw* (27:9), *OpecŻywList* (1:1). ◇ *I* obliczem (57), obliczym (52); -em *FalZioł* (2), *HistAl*, *BibRadz*, *GrzegŚm*, *BudNT* (3), *KochPs*, *CzechEp*, *NiemObr*, *WisznTr*, *LatHar* (3), *SkarKaz*, *CiekPotr*; -ym *BierRaj*, *PatKaz III*, *BielŻyw* (2), *WróbŻołt*, *BielKom*, *BielKron* (2), *RejPos* (2), *KuczbKat*, *GrabowSet* (2); -em : -ym *OpecŻyw* (2:2), *LubPs* (1:20), *Leop* (6:12), *BudBib* (27:3), *WujNT* (4:2); ~ -em (2), -ém (1); -em *KochPs*; -ém : -em *OpecŻyw* (1:1). ◇ *L* obliczu (43). ◇ *V* oblicz(e) (1). ◇ *pl N* obliczã (11). ◇ *A* obliczã (19). ◇ *L* obliczach (1). ◇ *du L* (*cum nm*) obliczu (1) *BielKron* 8v.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Twarz, czasem metonimicznie wyraz twarzy; facies Mymer¹, BartBydż, HistAl, Vulg, Mącz, PolAnt, Calag, Cn; vultus Vulg, Mącz, PolAnt, Cn; habitus oris Murm, Cn; forma Mącz, Cn; intuitus Mącz; os, frons Cn [w tym: czyje (663): pron poss (520), ai poss (72), G sb (71)] (811) : Iakom ya nyesbył wawrzyncza na drodze dobrovolney anym mv zadał dw ran krwawich na obliczv yego ZapWar 1517 nr 2202, 1513 nr 2146, 1532 nr 2579; BierRaj 20; lzy gorzkie były na obliczu iéy [Maryji] OpecŻyw 116, 18v, 22v, 26v, 39v, 42v (18); [Krystus ma] czolo gładkie a wielmi iałné/ obliczé téż niezmarłfczone ij bez żadné zmayı/ náiałnieyłfé/ ktoreé [!] rumianołtz mierná kráfi. OpecŻywList C; PatKaz III 124v; Murm 50; Mymer¹ 2v, 22; HistJóz Dv; TarDuch C3, C5; Wodka ktora przywraca łtraczonã krałę na obliczu. FalZioł II 15d; proch [ze skorupy małża] z miodem/ piegi na obliczu zgładza/ y zmarzki rozciãga FalZioł IV 37b, IV 32d, 37b, 39a, V 13v, 49v, 116v; V kogo oblicze od czoła aż do policzków łzyrokie á ku brodzie zakonczone pólpolicie taki bowa [lege: bywa], chytri GlabGad N2v, N2 źp; HistAl F2v, F3, M2v; MurzHist O3v; BielKom F4; LubPs hh4; Serce człowiecze/ odmienia oblicza iego/ ták w dobrym/ iáko we złym, Leop Eccli 13/31; Wyłfedł dym w zágniwaniu iego: y ogień łie od oblicza iego zapalił: węgle łie rozpaliło od niego. Leop Ps 17/9, Cant 2/14, Ez 10/14 [4 r.], *2v [2 r.]; BibRadz Ex 34/33, 35, 3.Reg 18/42, Thren 4/8, 4.Esdr 15/28, Matth 6/17; Wiele inych dziwow álbo wyrodkow od ludzi ná łwiece/ zwálzaczã w Afryce/ Indiey/ á Scytiey/ [...] niektorzy co w pierłiach gębá á ná rãmieniu oczy/ niektorzy o dwu obliczu BielKron 8v; lud półpolity mnima być/ iż on [Łukasz ewangelista] obrazow wiele páłny Máryey łwã rękã/ páłrzãc ná iey oblicze/ wykonterfował BielKron 143v; drugie [niewolniki]/zwálzaczã co nacudnieyłzey formy álbo oblicza/ obracãią ná brzydliwé vczynki oklełniwłzy ie BielKron 261 v; Są téż [...] ludzie ktorzy máią w pierłiach oblicze/ mocni y přęcycy BielKron 462, 71, 72v, 470v; Geminus Deus Ianus dicitur; Iłz dwóye oblicze ma. Mącz 143a; Intuitus, Weyźrzenie/ oblicze. Mącz 468a, 70a; thy gdyż ná nie [zwierciadło] weyźrzyłz/ oblicze łwe w nim vyźrzyłz. HistRzym 25, 8, 26v, 130; [Ozyjas] był wneth máłnym łrãdem zaráżon/ ták iż téż łzpetnie było odmieniono oblicze iego. RejPos 50v; Tedy łzedł (on) prorok y łtãł przed krolem ná drodze/ y zmienił łię prochem (náłypawłzy go) ná oblicze łwoie [cum pileo super oculos suos]. BudBib 3.Reg 20/39[38]; mądrosć człowieká ołwieca oblicze ie^g/ y hárdosć oblicza iego odmienia. BudBib Eccl 8/1; oblicze iey było bãrzo wdzięczne á przyiemne/*

choćiaż ferce iey było bárzo łmętne dla łtráchu. *BudBib Esth* 15/8, *Gen* 43/31, *Ex* 3/6, *Iob* 22/26, *Ez* 10/14 [5 r.], 41/18; *Calag* 19a; *KochPs* 23; [Witenn] było pácholátko vrodziwe/ y oblicza pięknością [...] ozdobne *StryjKron* 365; Pánieńki wtyd przebiał przez oblicze białe *ZawJeft* 46; Wftydzić łię záprawdę/ o Pánie moy/ podnieść oblicza mego/ w wyłokość przešlicznego niebá twego. *LatHar* 145, 290, 598, 710; *WujNT Matth* 6/17, *Mar* 14/65, *2.Cor* 3/7, 13; Komu ták będzie dołtátkiem łmákowác/ Złoto/ łceptr/ łławá/ rołkołz/ y łtworzone Piękne oblicze: by tym náłycone Y mogli mieć ferce/ y trwog łię wárowác? *SzarzRyt* A2v.

W przeciwstawieniu: »tył ... oblicze« (3): Tedy odeymę rękę moię/ y wyrzyłz tył moy/ lecz oblicze moje nie będzie widziane. *BudBib Ex* 33/23, *Ier* 2/27, 32/33.

W porównaniach (21):

Jako comparatum (18): [*Marcholt miał*] oblicze iákoby v ofłá *March*¹ A2; *OpecŻyw* 141; *March*³ T7; *Leop* 1.Par 12/8, *Dan* 10/5; A kłztałty łzáránczey były podobne koniom gotowym ku bitwie/ á ná głowach iey były korony podobne złotu/ y oblicza iey iáko oblicza człowiecze. *BibRadz Apoc* 9/7; *Cadaverina facies*, *Oblicze* by v trupá. *Mącz* 28d; *HistRzym* 125, 125v; *RejPos* 22; *MWilkHist* C4; á trzećie źwierzę/ miało oblicze iáko człowiek [*habens faciem quasi hominis*] *WujNT Apoc* 4/7, *Act* 6/15. Cf »oblicze (było) jasne jako(by) słońce«.

Jako comparandum (3): [*Eufamijan*] náłazł go [*męża świętego*] vmárłego/ á widział oblicze iego [i]ałne iáko oblicze Aniellkie *HistRzym* 125; *RejPos* 22; *WujNT Act* 6/15.

W charakterystycznych połączeniach: oblicze białe, błogosławione, chwalebne, cudniejsze [nad kogo], czarniejsze niż wągł, gładkie, greckie, łsniące, jako łyskawica (postać błyskawice) (2), miłe (2), nadroższe, nášliczniejsze, niezmarszczone, jako(by) u osła (u kozła, u trupa) (3), piękne (3), poważne, przyjemne, słodkie, spuchłe, straszliwe, szyrokie, śliczne, jakoby trędowate, wdzięczne, bez zmazy; oblicze krwiá się obláło, rozkwitnęło się, rumianość mierna krasi, zsiniało; pięknością oblicza ozdobny; na obliczu cudna bardzo, gruby (2), stary, żadny (2); oblicze bielić, całować, na [czyich] piersiach (na łonie swym) kłáść (połóżyć) (2), ogládać w zwierciedle (2), łzami omywác, oświecać [= a mądrości], podnieść (do Boga) (2), pomazać (pomazowane) olejkiem wonności (2), rozbić, ujrzyć (żądać) (widzieć) (5), umyć (7), urazić [o co], utrzyć z potu, (subtylnie) wykonterfować (2), zasłonić (zasłaniać, zakry(wa)ć) (4); oblicza [czyjego] lękać się (2), nie moc się napatrzeć; z oblicza łzy ucierać; obliczu [jakiemu] dziwić się; ku obliczu swemu przyłóżyć [kogo]; na oblicze kłáść zasłonę, leżec, patrzeć (patrzeć, pogłádać) (9); oblicze [czyje] patrzeć (3), zadać ranę; na obliczu mieć łzy gorące (są gorzkie łzy) (2), krwiá umazany; na obliczu przywracać straconą krasę, zadać ranę (krwawą, siną) (2), zmarzki rozciągać, piegi zgládać; po obliczu krew ciecze (2); zapalenie oblicza.

Frazy: »oblicze (było) jasne (a. światłe, a. rozjaśniało) jako(by) (a. gdy) słońce (świeci)« = *facies sicut* (a. *erat*) *ut* (a. *sicut*) *sol* (*lucet*) *Vulg* (5): Oblycze yego bilo yałzne yakoby Szłoncze [*resplenduit facies eius sicut sol* *Vulg Matth* 17/2] a yego odzyenye yałzne yałzkoby [!] łznyeg. *PowUrb* +3 [*przekład tego samego tekstu OpecŻyw, WujNT Matth* 17/2]; *OpecŻyw* [57]; z vłt iego [onego męża] miecz z obu łtron ołtry wychodził: á oblicze iego/ iáko gdy łłónce łwieci w łwey mocy [*facies eius sicut sol lucet in virtute sua*]. *WujNT Apoc* 1/16, *Matth* 17/2, *Apoc* 10/1.

»krew z oblicza uchodzi« (1): Iako kiedy kto uźrzy straszliwego smoku [...] Wszytek zadrzy [...] Krew do serdca przed strachem z oblicza uchodzi *KochMon* 20.

»oblicze pobladło, stargnęło się bladością, poczęło blednąć; bladność na obliczu ukazała się; blade oblicze« [szyk zmienny] (1:1:1;1): *BierRaj* 21v; [*Aleksander*] zálmucił fie bárzo/ á ie⁸⁰ oblicze poczęło blednąć [*facies eius pallore mulata est*]. *HistAl* L7v; Stárgnęło fie oblicze me pożółkłą bládofcyą/ Nádftárzałem fie *LubPs* B5; á przecz wzytki oblicza ich poblady [*conversae sunt omnes facies in pallorem*]? *BibRadz Ier* 30/6; bládność wielka ná iego [*cesarza*] fie obliczu vkazála *BielKron* 307v.

»z oblicza (jakoby) promienie wychodzą (a. pochodzą, a. światłość wychodzi), oblicze promienie a jasność wydawa« [szyk zmienny] (4:1): w ten czas widzieli od niego [*Jezusa*] pochodzitz fwiatłoftz z iego obliczá/ iakoby promienije flońtza *OpecŻyw* 72v, 13v, 58; oblycze panny maryey promyeny a yafnołzcz uydaualo dzywną yafnołzczą *PatKaz III* 112v, 110.

»strach jest na [czyim] obliczu« = *ktoś się boi* (1): Y rzekł Moizelz do ludu/ nieboycie się/ bo dla tego áby was doznał przyzedł Bog/ y áby ftrách iego był ná obliczu wáfzym/ żebyście nie grzelzyli. *BudBib Ex* 20/20.

»słzami obleje się oblicze« (1): niechátz fie fizami obleie twé oblicze/ placzątż męki gorzkie fyná bożégo *OpecŻyw* 110.

Zwroty: »bić oblicze [czyje], w oblicze [czyje] bić (a. uderzyć), zbić [komu] oblicze; oblicze ubite (a. zbite); na obliczu bit« = *percutere faciem Vulg, PolAnt; caedere faciem PolAnt* (3:2:1;2;1): *OpecŻyw* 115, 129, 156; *TarDuch* C2v; gdy cie kto vderzy w oblicze [*si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam Vulg Matth* 5/39]/ náftaw mu drugiey ftrony. *BielKron* 203; *BudNT Luc* 22/64, 2.*Cor* 11/20; *LatHar* 721; A zákrywłzy go [*Jezusa*]/ bili oblicze iego *WujNT Luc* 22/64.

»na oblicze do ziemie kłaniać się [komu]« (1): [*królowie*] ná oblicza do ziemie kłániác ci się będą [*proni in terra se incurvabunt tibi*] *BudBib Is* 49/23.

»obrocić (a. obracać) oblicze, obrocić się (z) obliczym; oblicze obróciło się« [*w tym: ku komu* (6), *ku czemu* (2), *przeciw czemu, do kogo* (4), *na kogo, gdzie*] = *faciem versare [cui]* *HistAl* [szyk zmienny] (12:2;1): [*Maryja*] obrociwłfy fie ku grobu obliczym/ [...] gorzko plakála *OpecŻyw* 159v, 11v; *RejPs* 96v [2 r.], 185v, Ff3v; fłyfząc tedi Porus wołanie ktore iego zaftęp czinił/ obrocił fwe oblicze knim *HistAl* H8; *BibRadz Ez* 4/3; *RejPos* 277, 277v; ná mię byli obročili oblicza fwe wzyfcy Izraélczyky żebych krolował [*super me posuerunt omnis Israel facies suas ut regnarem*] *BudBib 3.Reg* 2/15; *ArtKanc* D2; *SiebRozmyśl* Fv; Obroc Boże Duchu s. oblicze twoie do nas/ á dárny nam pokoy. *SkarKaz* 280b; Trzeći áffekt ieft Nádzieiá/ [...] Rownamy ten zamętek do Eurufá wi[á]tru wchodniego. [...] ná támtę ftronę obrácamy Kościoły/ y ołtarze/ y oblicza fwe gdy się pánu BOGV modlimy *KlonFlis* B.

»oblicze odwrócić; oblicza odwrócone były« (1:1): obliczám mégo nie odwrocil od káraiących ij od pluiących na mię. *OpecŻyw* 109v; á oblicza ich [*synów Noego*] odwrócone były [*et facies eorum retrorsum*]/ ták iż oyca fwego frototy niewidzieli. *BibRadz Gen* 9/23.

»plunąć (a. plwać) na oblicze (a. w oblicze); oblicze zeplwane« = *spuere in faciem Vulg* [szyk zmienny] (9;2): Drudzy s niego fie násmiewaiątz/ na iego święté obliczé plwali *OpecŻyw* 114v, 108v, 113v, 115v, 128v, 141; *WróbŻółt* cc; *BielKron* 40; Bądż pozdrowione náścliczniefze oblicze

zbawiciela nalezego/ Pána Iezufa Chrystufa/ dla nas zeplwane y fpoliczkowane. *LatHar* 265, 695; *WujNT Matth* 26/67.

bibl. »w pocie oblicza pożywać chleba« (2): W pocie oblicza thwego będziez pożywał chlebá twego [*In sudore vultus tui vesceris pane Vulg Gen* 3/19] aż się wrociłz w ziemię s ktoreieś wzięt iest. *GrzegŚm* 1; *BibRadz Gen* 3/19.

»postawić oblicze [ku czemu, przeciwko komu (2)]« = *ponere faciem Vulg, PolAnt* (3): Synu człowieczy/ postaw oblicze twoie przeciwko Gog/ y ziemi Magog/ [...] á prorokuy *Leop Ez* 38/2, 21/2; *BudBib Ez* 38/2.

»(prze)mienić swe oblicze« = *zmienić wyraz twarzy, commutare faciem Vulg* (2): [Maryja] filno fie załmucila/ a przemieniwfy fwe oblicze zbladła *OpecŻyw* 3; *Leop Iob* 9/27.

»schylić (a. spuścić) oblicze swe na ziemię (a. na doł)« (2): [Jezus] fpułciwfy oblicze fwé nadol/ iako by winny/ fiedł milczätz *OpecŻyw* 116v; *MWilKHist* H.

»oblicze [ku komu] skłonić« (1): Przeto iuz oczy twoie ku mnie raczy obrociťz/ oblicze twoie fwięte raczy ku mnie fklonitz/ bych cie mógł oglęgatz [!] *OpecŻyw* 20.

»udać [ku komu] oblicze« = *zwrócić twarz ku komuś* (1): [modlitwa Sary:] A teraz moy Pánie vdałam ku tobie oblicze moje [*Et nunc Domine oculos meos, et faciem meam in te decli*]/ y rzekłam. Zdeymże mię profzę z ziemi *BibRadz Tob* 3/14.

»(krzyżem) (u)paść (a. (u)padać, a. leżeć, a. ulec) na (kolana i) oblicze (na ziemi(e))« [*w tym.: przed kim* (9), *przed czym, przed co*] = *cadere* (a. *procidere*) *in* (a. *super*) *faciem Vulg, PolAnt; super faciem se posternere HistAl* [szyk zmienny] (80): [Maryja] wzrzáwfy go [Jezusa] padła placätz na fwé kolana ij oblicze przed iego nogi *OpecŻyw* 67v; Iezus mily [...] krzyżem na fwé fwięte oblicze na ziemię vpádl *OpecŻyw* 101v, 1 [2 r.], 20, [57]v, 64, 99; *PatKaz II* 50v, 51v; *HistJóz* E3v; *TarDuch* C; *HistAl* F4v; *MurzNT Matth* 17/6; [Abigail] vpádlá przed Dáwidem ná oblicze fwoie/ y vczynila mu cześć *Leop* 1.Reg 25/23, *Num* 16/4, 22, 3.Reg 18/7, 2.Par 20/18, *Tob* 12/16 (13); *BibRadz Gen* 17/3, 17, 2.Reg 9/6, 3.Reg 18/39, 1.Mach 4/40, *Luc* 5/12; *BielKron* 19, 38, 84v; ktoremu tu [Barankowi] wfzytko ftworzenie vpádaiacz na oblicze fwoie powinno dáć cześć á chwałę wieczną. *RejAp* 54, 52v, 53v, 54, 156v [2 r.]; *HistRzym* 124v; *RejPos* 10v, 104, 212, 212v; *RejZwierc* 199v, 200v, 204v, 205 [2 r.]; wyfzedłem ná pole/ á oto tám sławá Iehowy ftała/ iáko sławá/ ktorą widzialem nád rzeką Kewarem/ y padłem ná oblicze fwe. *BudBib Ez* 3/23, *Gen* 17/17, 44/14, 2.Reg 9/6, *Ez* 9/8, *Iudith* 9/1; Abdyalz [...] ná oblicze włęgl Poczciwość wyrządaiacz/ mężowi fwiętemu [Helijaszowi] *HistHel* B3v; *SkarŻyw* 159; *LatHar* 348, 643, 692; *WujNT Matth* 26/39, *Luc* 5/12, 17/16, 1.Cor 14/25, *Apoc* 5/14 (8); *SiebRozmyśl* B3 [2 r.], C, C3v, D2v [2 r.], Ev, I3v; Trzebá plákác/ trzebá fię Bogá fwego lękác: Prawdziwie pokutowác/ o zbawieniu gádác/ W kościelech przed ołtarzmi ná oblicze pádác. *KlonWor* 53.

»zafrasować [czyje] oblicze« (1): on ták przepieczną rzeczą fmiál zárafówác oblicze iáfne Cefárkie *BielKron* 311v.

»znać [kogo] po obliczu; z oblicza uznać [co]; z oblicza poznany; być znajomy po obliczu; poznanie [czyjego] oblicza« [szyk zmienny] (1;1;1;1): A nie byłem znaiomy po obliczu kościołom ziemię zydowfkiey [*Eram autem ignotus facie ecclesiis Iudaeae*] *Leop Gal* 1/22; *KwiatKsiąż* B3v marg; *Ex*

vultu percipi potest qualem animum erga me gesseris, Z poštawy á z obliczá vznałem coś zá vmyšł miał przeciwko mnie. *Mqcz* 37a; Znać ie po obliczu ich [*Agnitio vultus eorum testificabitur contra eos*] (*marg*) wł: Poznánie oblicza ich odpowiada ná nie [...] (—)/ bo grzech fwoy iáko Sodoma opowiedali/ nietáili (go) *BudBib Is* 3/9.

Wyrażenia: »oblicze boskie« [szyk 2:1] (2): anyely [...] chwałá czynily [...] patrzącz w yafne y flodkye oblycze bofkye *PatKaz II* 50v, 46v; *SiebRozmysł Fv*.

»oblicze człowiecze« = *facies hominis PolAnt* [szyk 6:1] (7): *Leop* *2v [2 r.]; á ten rog był od inych rozny w tym iż miał oblicze człowiecze ktore znaczyło zwierzchnią ludzkość *BibRadz I* 451a *marg*, *Apoc* 9/7; Piŕze theż Dámálcenus iż [*Łukasz ewangelista*] vmiął subtylnie wykonterfowác człowiecze oblicze według málarńkich fztuk *BielKron* 143v; *BudBib Ez* 10/14, 41/19.

»oblicze dobre« (1): = *facies bona Vulg* (1): Siad fercá dobrego/ y oblicza dobrego trudno naydzieŕz/ á z fpracą. *Leop Eccli* 13/32.

»jagody oblicza« = *policzki* (1): Był Alexander ŕtanu frednie-go/ dłudiey [!] fzyie/ oczy [!] iáfnych/ iágody oblicza iego ku łáskáwoŕci miernie zápalone [*genarum ad gratiam erubescantium*]/ y inŕze członki iego były poczeńnoŕciá okrafzone. *HistAl* N4v.

»[jaki] na obliczu, być [jakiego] oblicza, mieć [jakie] oblicze; [kto] oblicza [jakiego]« (4:3:1;1): Sálomon [...] vŕrzał niektorego człowieká ymieniem Márchołtá [...] ná obliczu zádnego y grubego/ ále bárzo wymownego. *March*¹ A2; Pán Iezus dlá wielkiego pratzowaniá ij vdręczeniá/ tak był na obliczu ŕtary/ iakoby mu bylo piętzdzieŕiat lát *OpecŻyw* 65; pyŕŕe Epifanius yz [*Maryja*] była panna czudna na oblyczu *PatKaz III* 120v; Był ten mędrzęc [!] [*Ipokrates*] maŕley poštawy, oblicza piéknego, [...] wielo myŕlenia á rzadko mowienia *BielŻyw* 67; *March*³ T7; *RejWiz* 35v; *BielKron* 15; *MWilkHist* A3; [*Władysław Jagiełowic*] Był vrody wyŕlokiey/ oblicza ŕmládego Greckiego/ ále wdzięcznego/ y powaźnego *StryjKron* 607.

»łaskawe oblicze; oblicze pełne jest łaski« [szyk 3:2] (4:1): *PatKaz III* 113; *TarDuch* C3v; 67 pŕalm Prozbá áby pan bog raczył knam obroćić łáskáwe oblicze ŕwoie. *RejPs* Ff3v, 71, 96v.

»miłostíwe oblicze« (1): A záwždy ŕie on do tákowego z miłostíwym obliczym ŕwoim obrácác raczy/ kto ŕie iedno wiernie vciecze do niego *RejPos* 277v.

»oblicze narodenia, przyrodzone« = *własna twarz; vultus nativitatis Vulg* [szyk 1:1] (1:1): Abowiem iefliby kto ŕluchał ŕłowá Bożego/ á nie pełniłby go/ ten podobny ieŕt mężowi kthory przyrodzone oblicze ŕwoie w źwierciedle ogláda *RejPosWstaw* [21²]v; *WujNT Iac* 1/23.

»oblicze(m) (a. obliczym) w oblicze« (5): *PatKaz III* 110; Pan náŕz vczynił známi vmowę ná gorze Oreb/ oblicze w oblicze mowiac známi [*Facie ad faciem locutus est Vulg Deut* 5/4] *BielKron* 43v, 45v; *KuczbKat* 100; Moizęŕz godnym był ználeźiony obliczem w oblicze vmawiac ŕię z Bogiem *CzechEp* 213; [wŕzyŕtki iákmiarz Narody [...] z [...] zmárlymi Xiáźęty ŕwoimi w Hiŕtoriach rozmawiaią/ y práwie ich obliczem w oblicze záwždy z wielką vciechą widzą *StryjKron* A4 (*Linde*); *HerbOdpow* Rrv (*Linde*)].

»oblicze obruszone, oblicze człowieka rozgniewálego« (1:1): *OpecŻyw* 191; Wiatr połnocny rozpáda deŕzcz/ á oblicza obruŕzone ięzyk táiemny [*Sicut ventus aquilo fugat pluviam sic et facies iracunda linguam occulte detrahentem*]. *BudBib Prov* 25/22.

»osoba oblicza« (1): A przyjąwszy nas wmiłofierdzie swoie okaże nam też kiedy świętą osobę oblicza twego á ftąd by fie iuz nam poczęło wybáwienie náffe *RejPos* 120.

»oblicze poczciwe« (1): [*Syn Boży*] człowiek ieft poftawy wzroflé/ kráfné/ a wdzięczné/ oblicze maiątz potzciwé/ i jż ktorzy nán patrzą mogą go milowatz/ ij bątz fie *OpecŻywList* C.

»[komu] na obliczu podobny« (1): przyłzedłszy [*do cesarza*] niektory człowiek/ iemu ná obliczu/ [...] y we wżem podobny/ á oblekły fie wiego odzienie/ y wfiadłszy ná iego koń/ iachał ku rycerzom. *HistRzym* 41v.

»postać oblicza« = *species vultus PolAnt. Vulg* (2): *MurzNT Luc* 9/29; A gdy fie modlił [*Jezus*]/ sftáła fie inákłza poftać oblicza iego [*przekład tego samego tekstu MurzNT*] *WujNT Luc* 9/29.

»(prze)jasne oblicze, jasność oblicza« = *gloriae vultus Vulg* [*szyk 7:3*] (6:4): *OpecŻyw* 147v; v mouy tu szwyąty Byernath yfz dla oblycza yey yałnołzczy (yo) yofzeph [!] nyefzmyal patrzycz na panną *PatKaz III* 110; moyzeffouy oblycze yałne bylo dla touarzyfthwa a zrołzmouy ktorą zbogyem myal a zanyoly *PatKaz III* 113; *RejPs* 96v, 121; *BielKom* E5; *BielKron* 311v; *HistRzym* 125; Tám z poglądánia ná przeiáłne oblicze/ [...] Krolowey Niebiełkiey/ [...] bezmierney fie rádości wybráni Páńłcy nápełniáią. *LatHar* 596; *WujNT 2.Cor* 3/7.

»oblicze smętne (a. smętniejsze), smutne« [*szyk 4:1*] (3:2): *OpecŻyw* 13v; Ale iákoż oblicze moie nie ma być smętne [*Cur non erit tristis vultus mens*]/ gdyż miáłto [...] poborzone ieft/ á brany iego ogniem popalone? *BibRadz 2.Esdr* 2/3; A wżákoż krol nie vkazował żadne^{so} wefela goduiącym/ áni też známieniá/ ále smutne oblicze miał/ y wzdychał. *HistRzym* 93v; *BudBib 2.Esdr* 2/3, *Dan* 1/10.

»oblicze srogie« (1): oblicza ich [*mężów z Gaddy*] frogie iáko Lwi [*Facies eorum quasi facies leonis*]/ á pręthcy iáko dzikie kozy po górach *Leop 1.Par* 12/8.

»syn twardego oblicza« = *człowiek bez skrupułów* (1): A fynowie twárde^{so} oblicza [*et filii dura facie*]/ y nieugłáłkáne^{so} fercá fą [*Izraelczycy*] *Leop Ez* 2/4.

»święte, naświętsze oblicze« [*szyk 13:5*] (17:1): *OpecŻyw* 20, 101v, 110, 113v, 114v, 122v, 129; SNadz iufz miły panie fprawiedliwie fie knam prziznawac małz wlozywłfy nanas znak a podobieńftwo wyobrazenia świętego oblicza twego *RejPs* 146, 71, 134, 185v, 208; *RejPos* 20, 105v; *ArtKanc* E9; częftokroć vpadaleś pod nim [*krzyżem*] ná oblicze swoie naświętfzé *SiebRozmyśl* D2v, I3v, L4v.

»wejrzenie oblicza« (1): weyźrzenie oblicza iego [*Nabuchodonozora*] odmieniło fie [*adspectus faciei illius immutatus est*] ná Sydráchá/ Mi fáchá y Abdenagá. *Leop Dan* 3/19.

»wesole oblicze« (1): żali fie domniemawałz żaby [!] kto wesołym obliczim á iálnymi oczyma fmićć podiáł, [...] rołkołzy nienawidziáł, á ktoby to w łobie miał ten na wielkie rzeczy poftawion ieft. *BielŻyw* 145.

»zapłonienie, zawstydzenie oblicza; oblicze zawstydzone« = *confusio faciei Vulg; facies pudore affecta PolAnt* (1:1;1): A gdy to rozmyflam vftawicźnie rozmawiam fie fám naprzeciwo łobie/ á zapłonienie oblicza mego przychodzi. *WróbŻołt* 43/16; *Leop Bar* 2/6; Ci ktorzy ku niemu poglądáią/ będą oświeceni/ á oblicza ich nie będą záwftydzone. *BibRadz Ps* 33/6.

Szeregi: »jagody i oblicze« (1): [*Maryja miała*] na fwyh iagodziech ij obliczu flzy gorące *OpecŻyw* 176v.

»oblicze, (a, albo) twarz« [szyk 5:1] (6): *BartBydg* 55; był wwielbion krol Salomon nád ine krole [...] kážda żyemiá y narodow wiele žáđáli widzyeć twarz álbo oblicze Sálomonowe y fłyźeć mądrość iego *BielKron* 78; Metoposcopos, Práktykarz z oblicza á twarzy luckiey práktykuyący. *Mącz* 220a, 113b, 134a; *RejPos* 277.

W przen [czyje: *pron poss*] (3) : Otho obłoki od wřchodu flońcá/ y od pułnocy/ áź do południá/ y oblicze [!] ich groźne bárzo/ pełne gniewu y burze [*facies earum horrida valde*] *Leop* 4.*Esdr* 15/34; Abowiem wefzło fłońce z vpalenim/ y wśufzyło trawę/ y kwiat iey opadł/ y zginęła ona śliczność oblicza iego [*et decor vultus eius deperiit*]: ták teź bogáty w drogách fwoich wwiędnie. *WujNT* *Iac* 1/11.

Zwrot: »okazać oblicze duszy« (1): Rozwięźł przekowy grzechow mych/ á cnotámi twymi okáź oblitze duży moiey. *KrowObr* 152.

Przen [w tym: czyje: *pron poss* (308), *G sb* (61), *ai poss* (47), *zaimek względny „który”* (6), *zaimek pytajny „czyj”* (2), *part praes act* (1) (425)] (449) : [mówi *Judyt*:] Otho głowá Holofernowá [...] Abowiem oblicze moie przywiodło go ku zginieniu [*quoniam decepit eum facies mea in perditionem eius*] *BibRadz* *Iudith* 13/19; *BudBib* *Iudith* 13/19.

Wyrażenie: »odkrytym obliczem« (2): *NiemObr* 83; A my wřzyścy/ odkrytym obliczem [*revelata facie*] chwałę Páńfká iáko w źwierćiedle vpátruiąc/ w toź wyobráżenie przemienieni bywamy z iáłności w iáłność. *WujNT* 2.*Cor* 3/8.

Wyrażenie przyimkowe: »z oblicza« = z *powierzchnowości* (1):

~ *W przeciwstawieniu*: »z oblicza ... z serca« (1): żebyście mieli co rzec przeciwko tym kthorzy z oblicza chwały fżukáią/ á nie z fercá [*ipsos in facie gloriantes, et non corde*]. *BibRadz* 2.*Cor* 5/12. ~

α *W zagadce o lustrze* (3) : Ieť máły pátrządńnik [= *zwierciadło*]/ kthory máły pácholik. Ieť oblicza dźiwnego niema żywego/ kto nań weyźrzy/ ten iego oblicze wyźrzy. *HistRzym* 25, 25 [2 r.].

a *Metonimicznie osoba (najczęściej o Bogu); facies, vultus Vulg, PolAnt, Cn; conspectus, figura, sinus Vulg* [w tym: czyje: *pron poss* (305), *G sb* (61), *ai poss* (47), *zaimek względny „który”* (6), *zaimek pytajny „czyj”* (2), *part praes act* (1) (422)] (428) : *TarDuch* A5v; De vultu tuo iudicium meum prodeat: [...] Z oblicza twego [...] niechay wynidzie oładzenie moię *WróbŻołt* 16/2, 10/8, 16/15, 79/17, 88/51, 118/58 (8); O moy Pánye toć mam radość z oblicza twoyego *LubPs* D3, M, M3, V4v, ff3; Miałeś zá tho thy złońniku/ źem miał być tobie podobien: kárác cie będę/ á pošťawię cie przeciwko obliczu fwemu. *Leop Ps* 49/21; Vprzeymiem profil oblicza twego w zupełnym fercu moim/ zlituy fie nádemną według powieści twoiey. *Leop Ps* 118/58, *Gen* 16/8, 2.*Reg* 24/4, 4.*Reg* 17/11, 4.*Esdr* 15/63, 16/11 (27); Bog fтворzył był człowiek z prochu ziemie/ á náchnął w oblicze iego tchnienie żywotá *BibRadz* *Gen* 2/7, *Gen* 23/4, *Iob* 40/8, *Os* 11/2, 1.*Mach* 7/3; [Bóg] rzekł do Noego: Przyfzedł koniec káždemu ciáłu przedemną/ nápełnioná ieť zyemiá złości od oblicza ich *BielKron* 4v, 39v, 45, 66; Iź ieśli człowiek [...] odstąpi odemnie/ á położy omylne myśli w fercu fwoim/ á pogorźenie złości fwoiey położy przeciwko obliczu moiemu/ [...] Ia Pan [...] go wynifźczę s pośrzodku ludu moiego. *RejPos* 205v; *GrzegŚm* 23, 25, 30; Kłániaycie fię Iehowie [...] drzyćcie od oblicza iego wřzytká ziemio. *BudBib* *Ps* 95/9; Rzeka teź ognińta płynęła á wychodziła od oblicza iego. *BudBib* *Dan* 7/10, *Gen* 6/13, 32/20, I 23d *marg*, *Ex* 2/15, *Lev* 22/3 (29); Powiáda Izáiaz. do ludu wyfťepnego/ niepráwoścy wáłze rozdzieliely miedzy wámy y Bogiem wáłzym: á grzechy

wálże: zálłonięły oblicze iego od waz *BiałKaz* A4v; A oni [*Apostołowie*] przedsię szli rádując fię od oblicza rády [= *Sanhedrynu*] *BudNT Act* 5/41; Gdyż w cieie żyć: w cieie chodzić: w cieie oblicze czyie widzieć/ ábo cierpieć: nic innego nie znaczyć/ iedno człowiekiem być *CzechRozm* 39, 16v, 17, 39, 124, **2v; Zápalona ieft tá Winnicá y wycięta/ [...] Od oblicza twego słuźnie zá złości fkarána/ á nie będzieli zlutowánia twego, ieft ítrácona. *ArtKanc* 117, M4; O Oycze niezmierney swiątobliwóści/ ktoremu ia naniegodnieyśze oblicza twego ítworzenie/ chcę y prágnę oddać cześć y chwałę przyiemną *LatHar* 13, 589, 615; *WujNT przedm* 20, *Act* 2/28, *Col* 2/1; Dla tegom niechciał wygládzic [mówi Bóg do ludu swego] od oblicza wálżego (przeciwnego wam Pogáńftwá) ábyście mieli nieprzyiaćioły *PowodPr* 15, 21.

W charakterystycznych połączeniach: oblicze [czyje] nieprzyjacielskie, wdzięczne (na wszem) (2); oblicza [czyjogo] (nie) bać się (strachać się, zléknąć się) (6), prosić, nie ukazować [komu], nie widzieć; od oblicza [czyjogo] odchodzić (iść, odyść, uciec, uciekać, zbieżec) (11), oddalić [co]; wygubić (wygládzic, wykorzenić) od oblicza [kogo] (4), (za)drzec (drzyć) (3), zniszczyć; od oblicza [czyjogo] skarany; z oblicza [czyjogo] mieć radość; obliczu (bożemu) modlić się (4), oprzec się, zastawiać się; oblicze [czyje] ubłagać przez dar; przed oblicze [czyje] przywieść [kogo]; na obliczu cierpieć sromotę.

Frazy: »wstyd (a. zelżywość) okrywa (a. pokrywa, a. przykrywa, a. zapala) oblicze, zasłoniło się po hańbie oblicze; zakryć oblicze w sromięźliwóści; napełnić [czyje] oblicze sromotą (a. wstydem)« = confusio faciem operit PolAnt, Vulg (4:1;1;2); TarDuch A6; Imple facies eorum ignominia: [...] Raczy napełnić oblicze ich sromotą/ á zač będą szukać imienia twego miły panie. WróbŻółt 82/17; A czynili sobie o nas básni rozmáyci [...] ták iż wtyd zápálał oblicze náłfe RejPs 66v; LubPs S6, T5v; BibRadz Ps 68/8; BudBib Ps 68/8; Pożyteczna mi to ieft rzecz/ iż zelżywość przykryła oblicze moje [operuit confusio faciem meam Vulg Ps 68/8]/ ábym ciebie więcey ku poćiefzeniu szukał niżli ludzi. LatHar 592.

»zapaliło się [czyje] oblicze« = ktoś się rozgniewał (1): Y zápaliło fię oblicze Iehowy ná ziemię tę [Et iratus est furor ut adduceret Domini in terram ipsam]/ że náwiodł na nią wśytkie przekléctwá nápiśáne wklieğach BudBib Deut 29/27.

*Zwroty: »(dostąpić a. spodziewać się) widzieć [czyje] oblicze, oblicza; ogládać (a. oglédować) [czyje] oblicze; uzrzec (a. uźrzec, a. ujrzec) [czyje] oblicze« = videre faciem Vulg, PolAnt; aspicere faciem PolAnt (20:1;10;8); OpecŻyw 7v; á wzrzawśzy Iakob Iozefa obłapiwśzy go płakał/ mówiać iuż w wefelu vmrę iżem vidzyał oblitze twoie [quia vidi faciem tuam Vulg Gen 46/30] HistJóz E2, C4 [2 r.], D3v [2 r.]; WróbŻółt cc; gdy by mi fie trefiło iż bych dostąpił widzieć požádanego oblicza twego obrocił by mi fie on płácz w kochánie RejPs 63, 134; GliczKsiąż I3; LubPs F; Leop Gen 46/30, Matth 18/10, Apoc 22/4, AAA4v; BibRadz *3v, Ps 16/15, Matth 18/10, Apoc 22/4; BielKron 30, 35 [2 r.], 71v [2 r.], 186; BudBib Gen 32/20, 48/11, Ps 16/15; BudNT Act 20/38; CzechRozm 57; CzechEp 39; ReszPrz 90; oto ia wiem/ że nie ogládaćie więcey oblicza mego wy wśyscy/ przez ktorem przefzedł przepowiedáiać kroleśtwo Boże. WujNT Act 20/25, Matth 18/10, Act 20/38, 1.Thess 2/17, Apoc 22/4, Xxxxxv; SiebRozmysł L4v.*

»odrzuć (a. odrzucać, a. odpędzić, a. zarzucić itp.) [kogo] od oblicza; odrzucony (a. wydzielony) od oblicza« = proicere a facie Vulg, PolAnt; eicere a facie Vulg; auferre a facie, ciere a facie PolAnt

[szyk zmienny] (22;4): *WróbŻółt* B2 [2 r.], Y2; *MurzHist* K4v; A mężá ktory prágnie krwie. bliźniego fwoiego/ Závždy ty Pánie odrzucałz od oblicza twego. *LubPs* B4, B4v, H3, I4v, N4 (8); Nieodmiátay mię od oblicza twego: á duchá twego fwiętego nieodeymuy odemnie. *Leop Ps* 50/13, 1.*Par* 17/21, 2.*Par* 7/20; *BibRadz Ier* 7/15; *BudBib Ex* 34/11, *Ier* 32/31, 52/3, 4.*Esdr* 1/31; Pánie/ [...] Czemu mię trofkliwego Pchafz od oblicza fwego? *KochPs* 64; *ArtKanc* K6; Profzę cię Pánie/ [...] nie ráczże mię od oblicza twego odrzucáć/ [...] ábym nędznik nie zginął. *LatHar* 140, 165, 614; *KołakSzczęśl* C3.

»odwrocić (a. odwracać) oblicze; oblicze odwroci się (a. będzie odwrocone); odwrocenie oblicza« [w tym: od kogo (32), od czego (6), komu (1)] = *avertere faciem Vulg, PolAnt; conversio vultus Vulg* [szyk zmienny] (43;2;1): *TarDuch* A3v, A6v; *WróbŻółt* 43/24, 103/29, ii2, 142/7; *RejPs* 45, 148, 211; Lecż iżeś ná czás odwrocił mnye oblicza fwego [*avertisti faciem tuarn a me Vulg Ps* 29/8]/ Byłem frodze zátrwożonym *LubPs* H, D, N4, X3, X6; daway iálmuznę/ á nieodwrácaj oblicza thwego od żadnego vbogiego: Bo tákci będzie że fie też od ciebie oblicze Páńkie nie odwroci. *Leop Tob* 4/7, 2.*Par* 6/42, *Ps* 29/8, 50/11, 131/10, *Eccli* 41/25, 26; *BibRadz Ps* 131/10, *Tob* 3/6; *RejPos* 76, 105, 106v [2 r.], 197; *BudBib* 3.*Reg* 2/16, 17, 20, 4.*Esdr* 1/31, *Tob* 4/7 [2 r.], *Eccli* 4/4; od grzechow mych oblicze fwoie/ Odwroć *ArtKanc* M; *GrabowSet* F, H3; *LatHar* 166, 170, 610, 612 [2 r.], 615, 650.

»odwrocić się od oblicza« (1): Y rzekł iey krol/ proś mátko moiá/ bo nie odwrocę fię od oblicza twego. *BudBib* 3.*Reg* 2/20.

»oświecić, rozjaśnić, rozświecić oblicze« [w tym: na kogo (3), nad kim (3)] = *illuminare faciem (a. vultum) Vulg; lucere faciem PolAnt* [szyk zmienny] (4:1:1): *TarDuch* D7v; *WróbŻółt* 118/135; BOże [...] roświeć oblicze fwe nád námi/ á zlituy fie *Leop Ps* 66/2; *BibRadz Ps* 118/135; Oblicze twoie roziaśni ná slugę twego/ á náuczaj mię vftaw twoich. *BudBib Ps* 118/135; niech oświeci Pan oblicze fwoie nád tobą [*ostendat Dominus faciem suam tibi Vulg Num* 6/25]/ niechci będzie miłościw *CzechRozm* 200 [przekład tego samego tekstu *TarDuch, Leop*].

»pokłonić się przed [czyim] obliczem do ziemie« (1): y pokłonił fię [Józef] przed obliczem iego [ojca swego Izraela] do ziemie [*et incurvavit se in faciem suam in terram*]. *BudBib Gen* 48/12.

»[na czym] położyć oblicze« = *usilnie dążyć do czegoś* (1): Y wezmę oštátek ludy/ kthorzy ná tym położyli oblicza fwoie [*qui posuerunt facies suas*] áby wefli do ziemie Egiptfkiej/ [...] y będą wfyficy wytraceni *Leop Ier* 44/12.

»postawić, położyć oblicze [w tym: na kogo (2), przeciw(ko) komu, czemu (2), nad kim (1)]« = *wystąpić przeciw komuś; ponere faciem Vulg; dare faciem PolAnt* (4:1): Otho ia połtháwię oblicze moje nád wámi ná wálle zle: á wytráczę wfyfthkiego Iudę. *Leop Ier* 44/11, *Lev* 20/3; ktoryby iadł iákákolwiek krew tedy położę oblicze moje/ przeciw duŝzy oney *BudBib Lev* 17/10, *Ez* 15/7 [2 r.].

»(s)kryć (a. zakrywać) oblicze« [w tym: od kogo (6), od czego, przed kim (6)] = *abscondere faciem Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (19): Y dokąd że miły pánie raczyfz ták zákrywáć przedemną nędznikiém oblicze twoie *RejPs* 130v, 39v, 67; *LubPs* M2, T4; *Leop Is* 57/17, *Ier* 33/5; *BibRadz Deut* 31/17, 18, *Iob* 13/24, 34/29, *Ps* 101/3, *Ier* 33/5; *RejPos* 102; *GrzegŚm* 2; *BudBib Ps* 26/9, 68/18, *Is* 8/17; Czyńcie cześć pánu/ [...] Bo ten nie gárdzi prośbą vbogiego/ Ani przedemną fkrzył oblicza fwego. *KochPs* 32.

»(s)kryć się (a. uchronić się, a. zataić się) przed [czyim] obliczem, od [czyjego] oblicza, zakryć [kogo] od [czyjego] oblicza; zakryty od [czyjego] oblicza« = *a facie [cum abscondere (se) Vulg, PolAnt; abscondere a facie Vulg [szyk zmienny] (5:3:1;1): Leop Eccli 6/12, Ier 16/17; Tedy Adam y żoná iego fkryli fię od oblicza Pána Bogá między drzewinę ládu. BibRadz Gen 3/8, Gen 4/14, Ier 16/17; BudBib Ps 16/9; KochPs 202; PRzed obliczem twym moy Pánie/ Ktoż fie vchrońi. Wízędzie dogoni/ Twoie poimánie. WisznTr 26; Vpádnicie ná nas [góry]/ y zákrycie nas od oblicza síedzącego ná ítolicy WujNT Apoc 6/16; Nie bedę fię vkrywał przed obliczem twoim [ojcze]. CiekPotr 19.*

»na swe oblicze stworzyć« (1): BOg wífehmogáci/ ien od początku fwiata milowál rodzay człowieczy/ niechtzátz zagubitz plemienia/ ktoré na fwé fwięte oblicze ráczył ítworzitz/ począł o iego zbawieniu myflitz OpecŻyw 7.

»szukać [czyjego] oblicza« = *exquirere faciem Vulg; quaerere faciem PolAnt [szyk zmienny] (4): Leop 2.Par 7/14; BibRadz 2.Par 7/14; O tobie rzekło mi ferce moie/ ízukaycie oblicza mego/ oblicza twego Iehowó ízukać będę. BudBib Ps 26/8.*

»ukazać, okazać oblicze; okazanie oblicza« [w tym: komu (5), ku komu (1)] = *ostendere faciem Vulg [szyk zmienny] (8:4:1): WróbŻółt bb8v [2 r.], 79/4, 8, 20; áby on [Jezus] [...] zebrał zniífczoná tę winnicę ludu krzełcyiáńského á ochędożył iá okazániem oblicza fwego. RejPs 119v, 45; LubPs S3v, S4, hh3v; Gołębiczko moiá/ [...] vkaż mi oblicze thwe Leop Cant 2/14, Num 6/25; LatHar 155.*

»uprzędzić [czyje] oblicze, [co] uprzędza [czyje] oblicze« = *być albo zaistnieć wcześniej niż ktoś; praecedere (a. praeoccupare) faciem Vulg; praevenire faciem PolAnt (3:2): Miłofierdzie y prawda vprzedza oblicze twe [...] panie Iefu WróbŻółt 88/15, ee3, 94/2; BudBib 16/13; LatHar 529.*

»uweselić [czyje] oblicze« (1): *Vt exhilaret faciem in oleo: [...] Aby vwefelił oblicze ludzkie w oleiu/ á chleb aby ferce ludzkie pofilił. WróbŻółt 103/15.*

»we(j)zrzec (a. weźrzec) na [czyje] oblicze, w [czyje] oblicze« = *ostendere faciem Vulg (3:1): BierRaj 23; O náłł miły ítworzycielu/ nie patrz dzis na náłfe grzéchy/ ale wezrzy na oblicze pomazańtza twęgo/ Iezufa miłęgo/ ienci dzis [...] dla nás wzgardzon ij zeľromotzon. OpecŻyw 129; LubPs S6v; Leop Judith 6/15.*

»wstydzic się oblicza [czyjego]« = *erubescere faciem (a. vultum) Vulg (2): Czynył y ten [Sedechijasz] złe rzeczy przed oczyma Pána Bogá fwoiego/ áni fie wftydzył oblicza Ieremiałzá Proroka Leop 2.Par 36/12, 4.Reg 3/14.*

»wyniść przed [czyim] obliczem« = *być z kimś, towarzyszyć komuś (1): Y rzekłá Deborá do Báráká/ Wítań bo dzifia dał Iehowá Syferę w rękę twoię/ A za nie wyľzedł Iehowá przed obliczem twoim [nonne Dominus egressus est ante te]? BudBib Iudic 4/14.*

Wyrażenia: »anioł oblicza (bożęgo)« = *angelus faciei PolAnt (4): ánioł oblicza iego zbawiał ie [lud izraelski] BudBib Is 63/9; A iż v Ezáiałzá ániołá onęgo zowie písmo wybáwicielem/ y ániołem oblicza Bożęgo: tedy też przez ty fłowá nic innego nie rozumie/ iedno iż on to ánioł/ był iednym z onych/ którzy záwždy ftoią przed oblicznością Bożá/ áby wykonywáli wolá iego CzechRozm 56v, 53v, 57.*

»oblicze boże, Jehowy, pańskie, boskie, Pana (Boga)« = *facies Domini (Dei) Vulg, PolAnt [szyk 58:3](17:16:16:6:6): iako wosk od ognia płynie/ tak niechay zginá grzeľznici od oblicza bożęgo. WróbŻółt 67/3, B2 [2 r.]; rzecz yełł nyepochybna że [żyjący w nierządzie] nigdy oblicza Bożęgo nye*

vyrzą *GliczKsiąż* 13; Gdzyelz vcyec mam przed możnołcyą oblicza Bofkye⁸⁰ *LubPs* ee, F, I2, Mv, P4, Zv (8); *Leop* 3.Reg 13/6, 4.*Esdr* 16/12, *Tob* 4/7, *Ier* 23/9, *Bar* 2/8; *BibRadz* *3v, *Gen* 3/8, *Ps* 33/17; *BielKron* 35 marg, 186; *RejAp* 14v marg, Dd4; Tedy roztańcuią fię drzewá leśne od obliczá Iehowy/ iż przyłzedł łędzić ziemię. *BudBib* 1.Par 16/33, *Deut* 16/16, 29/27, *Iudic* 5/5 [2 r.], 1.Reg 26/20 (10); Ktorzy káźń wezmą/ zátracenie wieczne/ od oblicza páńlkiego/ y od ławy síły iego. *BudNT* 2.*Thess* 1/9; *KochPs* 146; dułze zmártych ludži/ przed zmartwychwłtániem do niebá nie przychodzą/ áni Bofkiego oblicza widzą *ReszPrz* 90; *ReszList* 178; *LatHar* 155, 529; *WujNT* Xxxxxv. Cf »anioł oblicza bożego«, »przed obliczem Jehowy, Pana (Boga), bożym, boskim, pańskim«.

»jasność, światłość, światło oblicza« = *lumen vultus Vulg, PolAnt; lux vultus PolAnt* (5:4:2): Naznaczono ielt nad nami światło oblicza twe⁸⁰ panie/ dales mi wesele w ferczu mogim. *TarDuch* E3v; *WróbŻółt* 4/7, 88/16; BLogośław nas náłz Pánie z miłosierdzya twego/ Oświeciwłzy światłócią oblicza fwoyego *LubPs* P4, Mv; wyłtępkí náłze przed iáłnołcią oblicza twego. *BibRadz* *Ps* 89/8; *RejAp* 14v [2 r.], Dd4; *BudBib* *Ps* 4/6 [7]; *ArtKanc* P16v.

»miłosierne oblicze« (1): Ale ia bych ráđłsey ołtał przy łpráwiedliwóci á łnią záwždy miáł towarzysłtwo niź ze włłfemi bogáctwy/ ábowiem łtáđ bych łnadz łnádniey poznał miłosierne oblicze twoie *RejPs* 23.

»obliczność oblicza« (1): Pánie Iezu Kryłte/ [...] vpadam przed oblicznołcią twégo łwiétego oblicza/ dźiękuiąc ci zá ták wielką łáłkę *SiebRozmyśl* B3v.

»srogie oblicze, srogołć oblicza« [*szyk* 1:1] (1:1): Lecź frogye oblicze Páńłkye ná ty co czynią łłółć [*vultus autem Domini super facientes mala VulgPs* 33/17] *LubPs* 12, S4.

»łwiéte oblicze« [*szyk* 5:3] (8): *OpecŻyw* 7; Oto iako naboźnie proroci żáđali przyłzcia łyna bożego, aby iego łwiéte oblicze widzieli. *WróbŻółt* cc; Bo iefli od wrociłz oblicze łwoie łwiéte odemnie/ bęđę podobien ku człóweku zginęłemu ktory wgłęboki doł vpálc ma *RejPs* 211, 39v; Iedno ty odwroć moy Pánye oblicze twe łwyęte/ Od grzechow mych [*Averte faciem tuam a peccatis meis Vulg Ps* 50/11] *LubPs* N4, S3v; *RejPos* 105; *SiebRozmyśl* B3v.

Wyrażenia przyimkowe: »przed oblicze« = *in conspectu Vulg, PolAnt; ante faciem Vulg* (9): Wylałem modlitwę przed oblicze iego [*Effundo in conspectu eius orationem meam Vulg Ps* 141/3] *LubPs* ee4; *Leop* 4.*Esdr* 12/7; *BielKron* 94; Y rzekł Bog do Noego: koniec włzelkiemu ciáłu przyłzedł przed oblicze moje *BudBib* *Gen* 6/13, I 127a marg, *Ps* 87/3, *Dan* 7/13; *GrabowSet* E4v; SPiewayćie BOgu [...] Przychodźcie przed oblicze iego w rádołci. *LatHar* 61.

»przed obliczem [czyim]« = *u kogo, komu, z kim, przez kogo, w czyjej obecności; in conspectu Vulg, PolAnt; ante faciem (a. vultum) Vulg* (73): *OpecŻyw* 26; Imienie lekarza powyłłzy głowę iego, a przed obliczem wiel[moźnych lud]zi bedzie chwałon. *FalZioł* +2v; [*niekiedy wielcy a cnotliwi*] przed obliczym okrutnika, czałem nazwani bywaią wielkimi á cznotliwymi, á niegdí lepak y czci odłáđzeni bywaią. *BielŻyw* 6; Widzyáłem przed obliczym łwym záwždy Páná tego/ Ze mye [...] broníł od vpádku mego *LubPs* D3, B4, C4, N3, N3v, N5 (16); *Leop* 2.Reg 12/9, 24/3, 3.Reg 18/15, 21/26, 4.Reg 21/2 (9); *BibRadz* *Gen* 24/40; Rzekł tedy Achis krol do Dawidá żáłuiąc/ dobrył przed obliczym moim/ ále łie moim rycerzom nie podobáłz *BielKron* 68; *RejPos* 130; *BudBib* *Gen* 7/1, 11/28, 25/18, 43/33, 48/15 (13); *HistHel* B4; Bo ktoź przed obliczym twoim/ Kto przed tobą łpráwiedliwy?

GrabowSet I4, K3v; Przydź mi ná pomoc wieczna prawdo/ [...] Przydź niebieska słodkości/ á niechay wćiecze przed obliczem twoim wśelka nieprzyśytoyna miłość. *LatHar* 603; widziałem śtolicę wielką/ białą/ y śiedzącego ná niey/ przed ktorego obliczem wćiekłá ziemiá y niebo *WujNT Apoc* 20/11.

~ Wyrażenie: »przed obliczem Jehowy, Pana (Boga), bożym, boskim, paóskim« = *in conspectu Domini, a facie Domini (Dei) Vulg, PolAnt; coram Domino PolAnt* [szyk 17:1] (9:3:3:2:1): Wizytko tu drży przed obliczym Páná tak wśzechmocnego *LubPs* X6; Iáko śie mamy czynić wniżonemi w rozumye przed obliczym Pánńkim. *LubPs* dd2 marg, Q4v marg, V5 marg; *Leop Tob* 3/25, *Soph* 1/7; Milcz wśelkie ciáło przed obliczem Iehowy *BudBib Zach* 2/13, *Gen* 6/11, *Deut* 16/16, 1.Reg 15/33, 4.Reg 19/14, *Ier* 36/7 (10); wiem źem prześtąpił przykazanie twoie/ ále wyznawam wśyśtkie niepráwości moię/ przed Bořkim obliczem twoim. *LatHar* 19; *SkarKaz* 456a. Cf »pokłonić się przed obliczem«, »(s)kryć się przed obliczem«, »wynieść przed obliczem«. ~

»przed obliczem [czyim]« = *wcześniej niż ktoś; ante faciem Vulg, PolAnt* (10): Iezus mowi: Oto iá prześylám anioła przed obliczem twym [= o św. Janie]/ ktory zgotuie drogę twą przed tobą. *OpecŻyw* 48, 12v; *LubPs* Tv; *Leop Mar* 1/2; Y poźedł dar przed obliczem ie^{śo} [Jakuba]/ á śam nocował oney nocy wobozie. *BudBib Gen* 32/21; *BudNT Matth* 11/10, *Mar* 1/2; *LatHar* 684; *WujNT Matth* 11/10, *Luc* 7/27.

»przed obliczem swoim« = *przed sobą* (1): [Dawid] zábrał wśyśtkie trzody y śthádá/ y pędził przed obliczem śwoim [ante faciem suam]. *Leop* 1.Reg 30/20.

»przed obliczem swoim« = *prosto przed siebie* (1): A podobieńśtwo twarzy ich [Cherubim] śą one twarzy ktorem widział przy rzece Chobár/ y weyźrzenie ich/ y káźdego popąd przed obliczym śwoim chodzili [á widzenia ich/y pochop káźdego przed twarzą śwą chodźić *WujBib*] [ante faciem tuam ingredi]. *Leop Ez* 10/22.

»w obliczu [czyim]« = *in facie PolAnt, Vulg* (6): W obliczu śwym yuź práwye ná cyę nic nye dbáli. *LubPs* T2, Iv; Abowiem Bog ieśt/ [...] ktory oświecił fercá náźze ku obiáńnieniu znáiomóści chwały Bożey w obliczu Iezuśá Kryśtuśá. *RejPosRozpr* c; *BudNT 2.Cor* 4/6; *WujNT 2.Cor* 4/6.

~ Wyrażenie: »w obliczu Boga« (1): Tuć śie śławna moc w obliczu Boga náźze go ziąwiłá [A facie Domini mota est terra *Vulg Ps* 113/7] *LubPs* Z6v. ~

b) *Metonimicznie o abstraktach [czego]* (2) : Abowiem gdyź śamego dobra cnoty/ y oblicza poczćiwóści/ niebiegli w rzeczách rozumem śwym poiąć ani ogarnąć niemogą *KwiatKsiąź* B2; Nieprzyimie żadnego, wśłágánia/ (marg) wś: nieprzyimie oblicza wśelkiego wśłágánia (-) áni zeħce choćby dawał wiele dárow. *BudBib Prov* 6/35.

c) *bibl. Wyrażenia przyimkowe będące tłumaczeniami konstrukcji hebrajskich [czego]* (14) :

»od oblicza« = *przed czym, przez co, z powodu czego; a facie Vulg, PolAnt* (13): Wnidź w opokę/ á fkiy śie w przekopach ziemnych/ od oblicza boiáźni [!] Bożey/ y od Wielmoźności máieśtatu iego. *Leop Is* 2/10; Bo śie nápełniłá ziemiá cudzośłóśtwá/ iź od oblicza przekłéśtwá rzewno plákáłá ziemiá poćhły polá *Leop Ier* 23/10, *Ier* 23/9, 50/16; Niefiadałem wráździe náśmiewcow/ ánim śię rádował od oblicza ręki twej/ śam śiadałem/ bo zágniwánia nápełniłéś mię. *BudBib Ier* 15/17; Y rozplýną śie gory pod nim/ y doliny popádáią śię/ iáko wořk od oblicza ognia/ iáko wody pádáiące z wyśoká.

BudBib Mich 1/4, *Is* 57/1, *Ier* 25/16, 32/24, *Dan* 7/8, 20; *CzechEp* 371; Rącz mię też zákryć w przebićiu ran twoich od oblicza gniewu twego *LatHar* 298.

~ W charakterystycznych połączeniach: od oblicza bojaźni bożej, miecza (3), ognia, przekłęstwa, ręki, słów świętych, złości. ~

»przed obliczem« (1): Przed obliczem zagniewania iego kto stanie [*Ante iram eius quis stabit*]? *BudBib Nah* 1/6.

d) bibl. Wyrażenie przyimkowe: »przed obliczem przyścia [czyjogo]« = wcześniej niż ktoś (1) : wprzod przepowiedał Iohan przed obliczem przyścia iego nurzanie pokaiiania Izraelowi. *BudNT Act* 13/24.

a. O zwierzętach i ptakach; *facies Vulg, PolAnt, Cn; forma, frons, habitus oris, os, vultus Cn* [w tym: *ai poss* (4), *G sb* (2)] (6) : A w pośrodku podobieństwo czterech zwierząt/ á twarzy ich/ oblicze Człowiecze/ y oblicze Lwá/ y oblicze Cielcowe/ y oblicze Orłowe. *Leop* *2v; *BudBib Ez* 10/14 [2 r.], 41/19.

W charakterystycznych połączeniach: oblicze cielcowe, lwa (lwięcia, lwowe) (3), orłowe (2).

2. W tłumaczeniu hebrajskiego wyrazu „pānīm” ‘przód, powierzchnia, zewnętrzna strona’ (31) :

a. Czoło wojska (1) :

W przeciwstawieniu: »oblicze ... ostatek« (1): Pułnocne też (woyłko) oddalę od was/ á zápędzę ie do ziemie pułtey y opułczoney/ oblicze iego ku morzu wchodowemu/ zaś ostatek iego ku morzu ostatecznemu *BudBib Ioel* 2/20.

b. Główna budowla albo przednia część budowli lub grupy zabudowań (znaczenie precyzowane przez rzeczownik określający) (zawsze: oblicze + *G sb*) [czego] (8) : Budowania lepak ktore przed obliczem piętra [*coram solario*] (było) ku drodze zachodowej ná łzerzą (było go) siedmdzieśiát łokiet *BudBib Ez* 41/12; Szerokości lepak oblicza onego domu [*latitudo faciei domus*] y piętra ná wchod sto łokiet. *BudBib Ez* 41/14; Zmierzył też długość budowania przed obliczem piętra [*contra faciem solarii*] *BudBib Ez* 41/15; tram też drzewiány był w obliczu przyśionká znadworza [*coram vestibulo forinsecus*]. *BudBib Ez* 41/25, I 187a marg, 4.Reg 16/14, *Ez* 41/21, I 43Id marg.

W charakterystycznych połączeniach: oblicze (szerzyny) domu (3), piętra (2), przysionka, świątynie (2).

c. Obszar, powierzchnia; *facies Vulg, PolAnt; superficies PolAnt* [czego] (22) : Izali wżytek dzień orze oracz dla śiania? [...] Izali zrownawfzy oblicze iey tedy fieie wykę/ y rozłiewa kmin/ [...] y orkiż w miedzy łwey? *BudBib Is* 28/25.

Wyrażenia: »oblicze krainy« (1): To mowi Pan/ I pądnie trup człowieczy iáko gnoy na obliczu kráiny [*super faciem regionis*] *Leop Ier* 9/22.

»oblicze odchłani« (2): *BudBib Gen* 1/2; ziemiá byłá gruba y prozna/ y ciemność byłá po obliczu odchłani [*super faciem abyssi Vulg Gen* 1/2] *CzechRozm* 128.

»oblicze powietrza« (1): Y rzekł Bog: niech płodzą wody płod dułą żywiący y ptáctwá latające nád ziemią: po powietrzu niebiefkim (marg) -wł. po obliczu powietrza (-). *BudBib Gen* 1/20.

»oblicze świata« (1): Zgotuyćie fyny iego ná rzez/ w niepráwości oycow ich/ áby [...] nie poiedli ziemie abj też nie nápełnili światá miáfty (marg) Albo nieprzyaściołmi. Może też to ták przełóżyć: Y nápełnia oblicze światá miáfty [...] (-). *BudBib Is* 14/21.

»oblicze wod« (3): *BudBib Gen 1/2, Is 40/7*; Duch Boży powiewał po obliczu wod [*spiritus Dei ferebatur super aquas Vulg Gen 1/2*]. *CzechRozm 128*.

»oblicze (okręgu) ziemie« (13): *FalZioł +2v*; zá gnoy ná obliczu ziemie będą [*in sterquilinium super faciem terrae erunt*] *Leop Jer 16/4*; Y rzekł Iehowá wyglądzę człowieká/ ktoregom stworzył z obliczá ziemie *BudBib Gen 6/7*; Tenże też obraca okręgi íprawą íwą/ áby czyniły co im rofkázuie po obliczu okręgu ziemie. *BudBib Job 37/12, Num 22/5, 11, 3.Reg 13/34, 18/1, 17/14 (9)*; Obłudnicy/ oblicza ziemie y niebá vmiecie doświadczáć/ á czáfu tego iáko nie doświadczácie? *BudNT Luc 12/56*; *CzechRozm 128*.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (wyraz cytowany) (6)* : Nie racz odwracać oblicza twego odemnie [*Ps 142/7*]/ [...] Oblicza, to iest fyne twego *WróbZołt tt3*; Ale wždy iż rzekł oblicza/ á nie oblicze/ tedy fie y tu głuptwo ich wielkie w tym pokázuie *CzechRozm 17, 17 [3 r.]*.

Synonimy: **1.** twarz; **2.c.** obszar.

Cf OBLICZAJ, OBLICZEJ, **OBLICZNOŚĆ**